

הדרכה תורנית, חסד ונתינה

"ירא שמים אמיתי הוא זה שאינו יכול לישון בלילות מדאגה: מה עשיתי היום כדי להקל סבלו של יהודי מדוכא בייסורים?" (רבי אריה לויין)

נפלאות החסד

תכונה זו של אהבת חסד, מה נפלאה היא. זהו האדם שילך ויאמר "שלום עליכם" כשהוא רואה פנים חדשות של אדם שאינו מוכר, כי שמא זקוק הלה לעזרה כלשהי – או לפחות זקוק לעצם ה"שלום עליכם" כדי להפיג את תחושת הזרות.

זהו האדם שרואה שנזדמן לידו קצת כסף מיותר, והולך מיוזמתו לחבר ושואל אם אולי הוא צריך הלוואה.

זהו האדם שכאשר הוא נוהג במכונית ועובר על יד תחנת האוטובוס, הוא נוהג לאט יותר, אולי יראה מישהו שהוא יוכל לעזור לו בטרמפ.

זהו האדם שיחשוב מראש על הדרך שאפשר לעזור לשני, בלי הרבה הקדמות.

כל היום, עסוק ראשו בחסד-חסד-חסד.

אשריו ואשרי חלקו!

דברים אלו נסקור בקצרה היבטים שונים לחסד:

- שורש החסד: מה הוא גומל חסדים אף אתה...
- עולם חסד יבנה
- עשיית חסד – מקור החיים
- סימני ישראל גומלי חסדים
- גמילות חסדים גורמת לאחדות בעם
- סוגי גמילות חסדים

שורש החסד: מה הוא גומל חסדים אף אתה...

מצוות החסד בשרשה, היא ללכת בדרכי ה' ובהנהגותיו. בגמרא בסוטה (י"ד, ע"א) שנינו: "מאי דכתיב: אחרי ה' אלקיכם תלכו? וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? והלא כבר נאמר: כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא! אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה. מה הוא מלביש ערומים, דכתיב: "וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹקִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר וַיַּלְבָּשֵׁם" (בראשית ג', כ"א), אף אתה הלבש ערומים. הקב"ה ביקר חולים, דכתיב: "וַיֵּרָא אֱלֹהֵי ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא" (בראשית י"ח, א'), אף אתה בקר חולים. הקב"ה ניחם אבלים, דכתיב: "וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם, וַיִּבְרָךְ אֱלֹקִים, אֶת יִצְחָק בְּנוֹ" (בראשית כ"ה, י"א) אף אתה נחם אבלים. הקב"ה קבר מתים, דכתיב: "וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגֵיא" (דברים ל"ד, ו'), אף אתה קבור מתים".

ועוד אומרים חז"ל תורה - תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים; תחילתה גמילות חסדים, דכתיב: "וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹקִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר וַיַּלְבָּשֵׁם" (בראשית ג', כ"א). וסופה גמילות חסדים, דכתיב: "וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגֵיא" (דברים ל"ד, ו').

ההידמות לתכונות הקב"ה ולמעשיו מקרבת את האדם לתכלית בריאתו וייעודו להיות טוב וישר ומקרבת אותו אל יוצרו. הקרבה אל ה' מנביעה מתוכנו תחושת מלאות ושמחה בבחינת "וַאֲנִי קִרְבַּת אֱלֹקִים לִי טוֹב" (תהילים ע"ג, כ"ח)

עולם חסד יבנה

חז"ל מעמידים את החסד כמרכיב מהותי בבניין העולם:

" שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מְשַׁגְרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר: עַל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד - עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה, וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים" (אבות א', ב'). וכן אנו מוצאים "אֶלְמָלָא גְּמִילוּת חֲסָדִים - אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶפְלוּ שְׁעָה אַחַת" (אותיות דרבי עקיבא). וכן במדרש תהילים, מזמור פ"ט: "אמרת: "עולם חסד יבנה" (תהילים פ"ט, ג'). הכסא אינו עומד רק על החסד. למה הדבר דומה? לכסא שהיו לו ארבע רגלים, והיה האחד מתמוטט... נטל צרור וסמכו. כך היה כסא של מעלה כביכול שמתמוטט, עד שסמכו הקב"ה. ובמה סמכו? בחסד, כמו שכתוב: "עולם חסד יבנה" (תהילים פ"ט, ג')."

מדוע מחזיק החסד את העולם? על כך עונה החפץ חיים: "קיום כל המין האנושי תלוי במידת צדקה וחסד, כי יש כמה זמנים לכל אדם בעולם ולכל זמן צריך סעד ועזר. לפעמים צריך שחברו יעזור לו בממונו כגון להלוות לו איזה הלוואה וזה שייך אפילו הוא עשיר, או שחברו ימצא לו עבודה. ולפעמים צריך שיעשה עמו חסד בגופו כגון שצריך לאנשים שישמחו עמו (בשמחת חתן וכלה), וכן כשהוא עצוב צריך אנשים לנחמו (כגון ניחום אבלים). ולפעמים כשהוא לא בביתו וצריך להתארח (הכנסת אורחים), וכן ביקור חולים, ואפילו לאחר מותו מי שיקבור אותו זה "חסד של אמת". כלל הדבר העולם לא יוכל להתקיים בלי מידה זו (אהבת חסד פ"ב).

עשיית חסד - מקור החיים

בריאת העולם על ידי האלוקים היא נתינה מוחלטת. כלומר נתינה ללא קבלת תמורה, שהרי אלוקים אינו חסר דבר. ולכן כל השפע המושפע על העולם הוא בחינת חסד של אמת. בתכונה הזאת של חסד אמת ונתינה שלא לשם תמורה אפשר לראות את התכונה הפנימית ביותר באדם, ועליה נאמר שהאדם נברא ב"צלם אלוקים". שכשם שה' נותן ומשפיע על העולם בחסדיו ללא שום תמורה - כך נטע תכונה זו כצלמו בדמותו באדם. ולכן אדם הנותן וגומל חסדים הוא החי, ואילו המקבל ואינו נותן הוא בבחינת מת.

כך כותב הרב דסלר בספרו "מכתב מאליהו":

"כאשר ברא האלוקים את האדם עשהו לנותן ונוטל. כח הנתינה הוא כח עליון ממידות יוצר הכל ב"ה, שהוא מרחם ומטיב ונותן מבלי קבל דבר בתמורה, וככה עשה את האדם, ככתוב: "כִּי בְּצַלְם אֱלֹקִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם" (בראשית ט', ו'), כי יוכל לרחם להטיב וליתן" (חלק א', עמוד 32).

וכן נאמר במהר"ל: "וְשׂוֹנֵא מִתְּנַת חֲנִיָּה" (משלי ט"ו, כ"ז): כי מי ששונא את המתנות ראוי שיהיה בשביל זה חי, כי המקבל דבר מזולתו אין ראוי לו החיים, כי החי עומד בעצמו, ולפיכך אמרו כי העני נחשב כמת. וזה מפני שאין לו החיים בעצמו כאשר הוא צריך לזולתו, ואין לו בעצמו החיים. אבל מי שהוא שונא מתנות, שהוא רוצה שיהיה עומד בעצמו מבלי שיקבל מאחר, **ודבר זה הוא החיים**, ולכן יקרא המעין שהוא נובע בעצמו ולא קיבל המים, מעין (מים) חיים, כי חיותו בעצמו ואינו מקבל המים" (נתיב התורה, פרק ד').

לתפיסה זו משמעותיות חברתיות וחינוכיות חשובות. אם רצוננו לחזק את כוחות החיים של התלמידים, עלינו לתת להם הזדמנות ויכולת לתת לחברה ובזה נהפוך אותם ממקבלים לנותנים,

ונוסיף להם חיים. לא שפע המתנות שניתן להם ישפיעו עליהם חיים, אלא עומק האפשרויות שנוכל לפתוח בפניהם לתת לעולם הוא שייתן להם חיים.

סימני ישראל- גומלי חסדים

"שלושה סימנים יש באומה זו: רחמנים, ביישנים, וגומלי חסדים; כל שיש בו שלושה סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו" (יבמות, ע"ט ע"א).

אנו בניו של אברהם אבינו עליו השלום ממשיכים את יסודות החסד המיוחדים שהטביע בנשמתנו. הוא אשר לימד אותנו כי גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכניה, ובדרכו הולכים אנו וממשיכים את עשיית החסד הגדולה. בייחוד מתגלה מידה זו בעיתות צרה או מלחמה. כמו כן קיימים בארץ אלפי ארגוני חסד. מדינת ישראל היא הראשונה בין מדינות העולם להגיש סיוע במקרים של אסונות טבע ועוד.

גמילות חסדים גורמת לאחדות בעם

"כך אמר להם הקב"ה לישראל: בניי, כלום חסרתי לכם? מה אני מבקש מכם, הא איני מבקש אלא שתהיו אוהבין זה את זה, ותהיו מכבדין זה את זה" (אליהו רבה).
"ואהבת לרעך כמוך רבי עקיבא אומר זהו כלל גדול בתורה" (תלמוד ירושלמי, נדרים, פרק ט' הלכה ד')

על הקשר בין אהבה לנתינה מבאר הרב דסלר בספרו מכתב מאליהו: "לאשר ייתן - יאהב. יהיה לו חלק בו וידבק בו, ואז יבין שזה אשר היה נחשב כזר לו זה רק משום שטרם נתן לו ועוד לא הטיב עמו, אבל כאשר יתחיל לתת ולהטיב, ירגיש שכולם קרוביו, כולם אהוביו, כי בכולם יש לו חלק. וזה הכוונה "ואהבת לרעך כמוך", כי אתה והוא - אחד הם".

וכותב המהר"ל: "כי ישראל הם עם אחד לגמרי עד שהם נקראים אחים, ואי אפשר שיהיו אחד אם לא שזה מקבל מזה וזה מקבל מזה ובזה הם אחד לגמרי" (נתיב הצדקה)
נסיים בדברי האדמו"ר הזקן: "הנותן גמילות חסד לאיש ישראל בלב שלם בלי שום פנייה, והעושה טובה לישראל באהבה, כציווי "ואהבת לרעך כמוך" - שערי ההיכלות למעלה פתוחים לפניו".

סוגי גמילות חסדים

בשם גמילות חסדים מכנים את כלל המצוות המחייבות את האדם להיטיב עם הזולת ולהתחשב בצרכיו. 36 פעמים התורה מצווה על היחס הראוי כלפי הגר, היתום והאלמנה.
ישנם שלושה סוגים של גמילות חסדים:

1. גמילות חסדים בממונו: צדקה, הלוואה לאדם נצרך, השאלת כלים, "טרמפ" וכו'.
  2. גמילות חסדים בגופו: ביקור חולים, לוויית המת, עזרה למוגבלים, הכנסת אורחים וכו'.
  3. גמילות חסדים בדיבורו: עידוד ומתן הרגשה טובה, עצה טובה, ניחום, חיזוק הבטחון העצמי של החלש, עזרה לחבר בלימודים, תפילה על חולים ונזקקים וכו'.
- האחר בתחום החומרי, הגופני והנפשי ולהושיט עזרה, עומדת בבסיס החיים האנושים. קיום המצווה "וְאֶהְבֶּתְּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ" (ויקרא י"ט, י"ח) כוללת בתוכה את תמצית מהותו של האדם,

להטיב עם הבריות, להיות טוב וישר. זהו העיקרון שעליו מושתת עולם הערכים של התורה.
עיקרון שמהווה בסיס לקיום העולם.

